

تأثیر رسانه در گسترش مصادیق بی‌بندوباری (فرار از خانه و روابط جنسی نامشروع) و راه‌حل‌های آن^۱

طاهره عابدی تهرانی^۲

فاطمه افشاری^۳

چکیده

امروزه با نقش شگرف رسانه در جوامع بشری و تأثیر آن در انتقال اطلاعات و افکار، باید توجه داشت که رسانه علاوه بر تأثیرات مثبت، می‌تواند با تبلیغ جرم و فساد، هرزگی و خشونت، موجب افزایش جرایم و انحرافات در جامعه گردد. در نگاه جرم‌شناسانه، یکی از تأثیرات منفی رسانه، گسترش بی‌بند و باری در جامعه است که در چند دهه اخیر با گسترش رسانه‌های جهانی و خارج از کنترل دولت‌ها، مانند ماهواره و اینترنت، این معضل در جامعه، مصادیق بیشتری یافته است. از جمله مصادیق بی‌بندوباری می‌توان به فرار از خانه و روابط جنسی آزاد و اعتیاد جنسی اشاره کرد که رسانه نقش بسیار مؤثری بر این پدیده‌ها می‌تواند داشته باشد. مقاله حاضر به بررسی این دو معضل اجتماعی می‌پردازد و از آن‌جا که فرار از خانه در قانون، جرم‌انگاری نشده است و صرفاً انحراف تلقی می‌شود، و نیز مقدمات مجازی روابط نامشروع در اینترنت و ماهواره غالباً از کنترل قانونی خارج است، لذا پیشنهاد می‌کند که دولت، مردم، خانواده و رسانه‌ها، با استفاده از فرهنگ‌سازی و آموزش، تلاشی همگانی برای مقابله با این مفاسد و جایگزین‌سازی آن با برنامه‌ها و تفریحات سالم، داشته باشند.

واژگان کلیدی

رسانه، اینترنت، ماهواره، بی‌بندوباری، جرم‌انگاری، جرم‌زدایی

۱- تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۰/۷/۱۳؛ پذیرش مقاله: ۱۳۹۰/۱۰/۲۲

۲- استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد رباط کریم

۳- دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق عمومی دانشگاه علامه طباطبایی

مقدمه

عصر حاضر عصر ارتباطات است و رسانه‌ها با انتقال اطلاعات جدید و مبادله افکار و عقاید عمومی، نقش بزرگی را در فرهنگ‌سازی و هنجارآفرینی جوامع به عهده دارند؛ به طوری که اگر رسانه به نحو صحیحی در راستای فرهنگ جامعه فعالیت کند، می‌تواند موجب ارتقای ارزش‌های انسانی گردد و از وقوع بسیاری معضلات و جرایم در جامعه پیشگیری نماید. برعکس اگر محتوای رسانه‌ها بدون کارشناسی و هدف‌گذاری مثبت تنظیم شود، آثار منفی بسیاری بر جامعه می‌گذارد و منجر به وقوع جرایم و انحرافات اجتماعی می‌شود.

یکی از آثار زیان‌بار رسانه در جامعه، تأثیر آن بر گسترش بی‌بندوباری است. در علوم اجتماعی، تعریف دقیق و ویژه‌ای از بی‌بندوباری ارائه نشده است و به نظر می‌رسد این واژه دارای مفهوم و تعریف عرفی است. افزایش مصادیق بی‌بندوباری در دنیای امروز و نقش رسانه در گسترش آن، بررسی تأثیر رسانه را در افزایش جرایم اجتماعی ضروری می‌سازد.

امروزه با گسترش رسانه‌هایی مانند ماهواره و اینترنت که محدود به مرزها نیستند و تسلط دولت‌ها بر آن‌ها ممکن نیست، بی‌بندوباری در جوامع، به سرعت گسترش می‌یابد و موجب انحرافاتمانند فرار از خانه و جرایمی مانند روابط جنسی نامشروع، اعتیاد جنسی در نوجوانان و بزرگسالان می‌گردد که اولین آثار آن متوجه خانواده می‌شود. تماشای بی‌بندوباری موجود در رسانه و تکرار این تماشا توسط افراد خانواده، مصادیقی از بی‌بندوباری را به وجود می‌آورد. ایجاد این جرایم و انحرافات باعث اختلافات خانوادگی، فشارهای روحی، اعتیاد، طلاق، از هم پاشیدگی خانواده و خودکشی در خانواده می‌گردد؛ البته در کنار عامل رسانه در ایجاد این جرایم، باید سایر عوامل چون خانواده، ویژگی‌های شخصیتی فرد، اقتصاد و غیره را نیز در نظر گرفت.

مقاله حاضر به روش توصیفی و تحلیلی، تأثیر رسانه را بر دو معضل مهم فرار از خانه - که جرم نیست، اما نوعی انحراف شناخته می‌شود - و روابط جنسی نامشروع - که جرم است و برای آن مجازات در نظر گرفته شده است و خانواده و جامعه را تحت تأثیر

قرار می‌دهد. به عنوان مصادیقی از بی‌بندوباری، مورد بررسی قرار می‌دهد.

فرار فرزندان از خانه

فرار از خانه در قانون جرم‌انگاری نشده است، از این رو نمی‌توان آن را جرم دانست و برایش مجازات تعیین کرد؛ این عمل نوعی انحراف است که اغلب منجر به جرایم دیگر می‌گردد. پس لازم است نخست تعریفی از انحراف و فرار از خانه ارائه شود و سپس جزئیات مربوط به آن مورد بررسی قرار گیرد.

۱- مفاهیم بحث

الف - انحراف

انحراف، نقض روش‌های موافق قاعده است (زمردیان، ۱۳۸۵، ص ۵) و نیز هر گونه رفتاری است که با انتظارات و هنجارهای متعارف جامعه منطبق و سازگار نباشد (محمدی، ۱۳۸۶/۶/۳۱). در تمام جوامع، صرف نظر از رژیم سیاسی و نظام و ضوابط نهادی، افراد یا گروه‌هایی هستند که کاملاً با ارزش‌ها، الگوها و هنجارهای جامعه‌ای که به آن بستگی دارند، منطبق نیستند و گاه با برخی از آن ارزش‌ها ناسازگار بوده، به راهی می‌روند که با روش‌های مرسوم جامعه متفاوت است؛ این عمل، انحراف اجتماعی نامیده می‌شود (زمردیان، ۱۳۸۵، ص ۵).

بر این اساس، می‌توان انحراف را مجموعه رفتارهای مخالف جامعه دانست، حتی اگر آن رفتارها جرم‌انگاری نشده باشد. به همین دلیل، انحراف دارای مفهومی وسیع‌تر از جرم است.

ب - فرار از خانه

فرار از خانه، به رفتاری اطلاق می‌شود که طی آن کودکان و نوجوانان بدون اجازه والدین یا ولی قانونی خود خانه را ترک کنند (محمدی، ۱۳۸۶/۶/۳۱). با توجه به تعریف بیان شده، می‌توان گفت که شرط فرار، عدم اجازه والدین است.

۲- عوامل مؤثر بر فرار فرزندان از خانه

بر اساس کلام جامعه‌شناسان، فرار فرزندان به عوامل گوناگونی بستگی دارد و این عوامل زمینه‌ساز فرار، در افراد مختلف متفاوت می‌باشد. به عبارت دیگر، تأثیر هر کدام از عوامل بر افراد با توجه به شرایط زمانی، مکانی، عاطفی، روحی، روانی، خانوادگی و ... متفاوت است (یعقوبی دوست، ۱۳۸۵، ص ۵۲).

عوامل یاد شده را می‌توان به دو دسته عوامل درونی و برونی تقسیم کرد؛ عوامل درونی همان ویژگی‌های جسمی، روانی و شخصیتی فرد است که به عوامل ژنتیکی، شخصیتی، روحی - روانی، بلوغ و ... تقسیم می‌گردد و عوامل برونی (عوامل خارجی مؤثر بر فرد) به عوامل خانوادگی، تربیتی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی تقسیم می‌گردد (همان، ص ۵۲-۵۳).

از عوامل مهم برونی که در خانه‌گزیزی مؤثر است و خود نیز از آن اثر می‌پذیرد، خانواده است. تحقیقات نشان می‌دهد که فقدان آرامش روانی در خانواده، ناهنجاری ارتباطی و رفتاری اعضا، عدم نظارت والدین بر فرزندان، عدم درک صحیح والدین از فرزندان و ... همگی در فرار فرزندان به ویژه دختران از خانه مؤثر است (محمدی، ۱۳۸۶/۶/۳۱).

از دیگر عوامل خانه‌گزیزی فرزندان، عوامل اجتماعی و فرهنگی است. هر اجتماع، دارای هنجارهای مختص به خود می‌باشد و بی‌شک افراد جامعه از محیط خود اثر می‌پذیرند. نوجوانان و جوانان به دلیل عدم بازشناسی کامل هویت فرهنگی و نرسیدن به ثبات شخصیت، بیشتر از بزرگسالان تحت تأثیر محیط قرار می‌گیرند (یعقوبی دوست، ۱۳۸۵، ص ۵۲).

می‌توان ادعا کرد که یکی از عوامل مؤثر، در فرهنگ‌سازی و نهادینه ساختن ارزش‌های متناسب با جامعه، رسانه است؛ زیرا فرهنگی که از طریق رسانه‌های جمعی رسمی و دولتی تغذیه می‌شود، تأثیر مهمی در تربیت قشر کودک و نوجوان دارد و برای آن‌که افراد جامعه به راحتی بتوانند هنجارهای اجتماعی را تغییر دهند و ارزش‌های اجتماعی را خوب بشناسند؛ لازم است که توازنی در خرده فرهنگ‌های حاکم بر هر کدام از محیط‌ها و فرهنگ رسمی برقرار شود و به اصطلاح جامعه‌ای متوازن حاصل آید، به نحوی که ارزش‌های

اجتماعی مورد تأیید و محیط‌های آموزشی، در امتداد آموزش اخلاقی خانواده باشد و فرهنگ خارج از محیط خانه و مدرسه در تداوم محیط و فرهنگ قبلی باشد و فرهنگ رسمی نیز که از رسانه‌ها به خصوص رسانه‌های جمعی به ویژه صدا و سیما تبلیغ و ترویج می‌شود، در امتداد فرهنگ و آموزه‌های محیط‌های مذکور باشد تا جامعه‌ای متوازن با فرهنگ و ارزش‌های رفتاری و اجتماعی شناخته شده برای همه افراد حاصل شود. پس این محیط‌ها نباید دارای فرهنگ‌های متعارض باشند، به نحوی که افراد جامعه نتوانند قادر به شناسایی هنجارهای اجتماعی باشند (برزگر، ۱۳۸۲، ص ۱۴۲-۱۴۴). به عنوان مثال نباید خانواده و مدرسه، نظارت والدین بر فرزندان را نوعی هنجار بشناسند، اما رسانه این عمل را ضد هنجار و عملی نامناسب بداند یا در نحوه برخورد بانوان با مزاحمان خیابانی اگر بین رسانه، خانواده و محیط آموزشی تعارض باشد. محصول این تعارض‌های اخلاقی، ظهور و بروز انحرافات چون فرار فرزندان است (همانجا: محمدی، ۱۳۸۶/۶/۳۱).

یکی از کارشناسان مجتمع قضایی و نوجوانان بزهکار در این زمینه می‌گوید: «... آنچه امروز نوجوانان در جامعه شاهد آن هستند و از طریق رسانه‌های مختلف به آنان القا می‌شود، با اعتقادات خانواده‌ها که ریشه در فرهنگ و سنت دارد، کاملاً متفاوت است. وقتی در فیلم‌ها مشاهده می‌شود برخی از نوجوانان از بهترین امکانات زندگی برخوردارند، از جدیدترین مدل‌ها پیروی می‌کنند، بدون آن‌که مورد تعرض قرار گیرند؛ در این صورت دختران و پسران جوان بسیاری با مشاهده این مسائل، دچار یک تضاد فکری شدید می‌شوند...» (برزگر، ۱۳۸۲، ص ۱۶۲).

بر اساس مطالب مطرح شده می‌توان نتیجه گرفت که رسانه نقش مهمی در فرهنگ‌سازی و ایجاد هنجار دارد و با توجه به جایگاه خود، نقش مؤثری در هدایت، تربیت و شعور اجتماعی افراد ایفا می‌کند. به همین دلیل، در صورتی که برنامه‌های آن بدون کارشناسی و هدف‌گذاری درست باشد، می‌تواند باعث گمراهی، انحراف و فساد مردم به خصوص کودکان و نوجوانان گردد (معظمی، ۱۳۸۲، ص ۱۳۰-۱۳۳)؛ زیرا قدرت تلقین‌پذیری در این قشر بسیار زیاد است. آنان درک درستی از جامعه ندارند، تفاوت واقعیت و خیال را به درستی درک نمی‌کنند، قدرت پیش‌بینی بعضی عواقب اعمال را ندارند و سریعاً به تقلید اعمال

شخصیت‌های اصلی فیلم‌ها می‌پردازند.

در پژوهش‌های به عمل آمده، دختری که به جرم ولگردی و فرار در کانون به سر می‌برد، گفته است: «با گروهی از دوستانم با دیدن جوانان غربی و زندگیشان در فیلم‌ها، تفریح‌ها و شادی‌هایشان و... می‌خواستیم همان کارها را انجام دهیم و از جوانی‌مان لذت ببریم، اما والدین مانع ما می‌شدند و ما را سرکوب می‌کردند؛ برای همین با دوستانم قرار گذاشتیم و از خانه زدیم بیرون...». در تحقیق یاد شده راجع به میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی برای سنجش تأثیر این ابزار در فرار دختران از خانه سؤال شد که در پاسخ بیش‌ترین استفاده مربوط به تلویزیون بود و ۴۸/۱٪ از هنرپیشه‌ها تقلید کرده بودند (معظمی، ۱۳۸۲، ص ۲۰۵).

۳- نتایج فرار

فرار فرزندان، به‌ویژه دختران رابطه مستقیمی با آسیب‌های اجتماعی مانند معضل زنان خیابانی دارد (محمدی، ۱۳۸۶/۶/۳۱). از آن‌جا که اغلب دختران فراری دارای سن کم هستند، این نگرانی وجود دارد که سن آسیب‌های اجتماعی در جامعه کاهش یابد. علاوه بر آن، فرار فرزندان اغلب با جرایم دیگری نیز همراه می‌شود؛ دختران فراری برای تأمین مایحتاج زندگی خود ممکن است مرتکب سرقت، اعمال منافی عفت و خودفروشی شوند یا وارد باندهای فساد، فروش مواد مخدر و... گردند. استعمال مواد مخدر و حتی خودکشی نیز می‌تواند از سایر نتایج فرار از خانه باشد که برای رهایی از سرگردانی و کمبود محبت و مقابله با افسردگی به آن‌ها روی می‌آوردند.

از سوی دیگر، دختران فراری که خود روزی مادر خواهند شد و تربیت نسل‌های آینده را بر عهده خواهند گرفت، با مشکل‌های ذکر شده مواجه می‌گردند و نمی‌توانند الگوی مناسبی برای فرزندان‌شان باشند (همان‌جا).

۴- پیشنهادها برای پیش‌گیری از فرار

در مقام ارائه راهکارهای پیشنهادی به نظر می‌رسد، دولت و نهادهای ذی‌ربط باید با

برنامه‌ریزی صحیح و مطالعه دقیق عوامل مؤثر بر فرار، راهکارهای مناسبی را جهت پیش‌گیری از این پدیده ضد اجتماعی ارائه دهند. از آن‌جا که این پدیده جرم‌انگاری نشده است، راه حل قانونی و کیفری برای آن کارساز نیست؛ بلکه استفاده از راهکارهای فرهنگی، مناسب‌ترین و مفیدترین خط مشی مقابله با این انحراف است. در این راهکار، همکاری نهادهای رسمی و آموزشی و رسانه‌های جمعی لازم است (برزگر، ۱۳۸۲، ص ۱۴۵).

با توجه به نقش رسانه در فرهنگ‌سازی، باید گفت لازم است رسانه به نمایش هنجارهای سالم و متناسب با فرهنگ جامعه و خانواده ایرانی بپردازد و از ارائه فرهنگ متعارض که منجر به انحراف می‌گردد، خودداری نماید. از سوی دیگر باید به آموزش بپردازد تا بتواند والدین را درباره وظایفشان در قبال فرزندان آگاه نماید. همچنین باید با هدف اطلاع‌رسانی و آموزش‌های سازنده، هویت‌دهی، ایجاد شخصیت و فرهنگ‌سازی، سطح اطلاعات جوانان و نوجوانان به ویژه دختران را افزایش دهد. این امر نیازمند تقویت پایه‌های مذهبی، اعتقادی و فرهنگ ایرانی در رسانه‌های جمعی است. همچنین جامعه (خانواده، دولت و افراد جامعه) نباید به فرزندان فراری همانند یک مجرم بنگرد، بلکه باید آن‌ها را همچون بیمار بداند و در درمان هر چه سریع‌تر این افراد با تأمین شرایط و امکانات تلاش کند (یعقوبی دوست، ۱۳۸۵، ص ۵۳). به ویژه سازمان صدا و سیما می‌تواند با بهره‌گیری از نظرهای سازنده صاحب‌نظران جامعه‌شناسی جنایی، آسیب‌شناسی اجتماعی، جرم‌شناسی و ... و با تولید برنامه‌های صوتی و تصویری مناسب، در زمینه ترویج فرهنگی سالم و مبتنی بر علم و اخلاق اقدام نماید (برزگر، ۱۳۸۲، ص ۱۴۵).

روابط جنسی نامشروع

امروزه با گسترش رسانه‌های جدید و بین‌المللی شدن آن‌ها، اغلب رسانه‌ها برای جذب مخاطب، سود و منافع تجاری و سایر اهداف منفعت‌گرایانه خود به ارائه تصاویر مستهجن و هرزه‌نگاری می‌پردازند. برخی از این رسانه‌ها حتی پا را فراتر گذاشته و صحنه‌های ارتباط جنسی را به طور آشکار تبلیغ می‌کنند. از جمله این رسانه‌ها ماهواره و اینترنت است که با نمایش عمل بزهکارانه با همه جزئیات، میل به ارتکاب جرم را تحریک

می‌کند، افکار نابهنجار را توسعه می‌دهد و روح تبهکاری را پرورش می‌دهد (معظمی، ۱۳۸۲، ص ۱۳۳). البته در بسیاری از کشورها بسیاری از اعمال و به تبع آن ارائه تصاویر آن جرم‌انگاری نشده است و تنها مصادیقی خاص، مانند هرزه‌بینی کودکان با موانع قانونی همراه است.

محققان معتقدند تماشای بی‌بندوباری باعث قبول تجاوز بر خود و اجبار دیگران به فاحشه‌گری و تمایل به تجاوز به دیگران می‌شود؛ زیرا در نظر آنان این جرایم خرد و ناچیز به شمار می‌روند. همچنین این افراد به راحتی به انجام تجاوز و شکنجه تجاوزشدگان می‌پردازند و حتی این عمل خود را جرم نمی‌دانند.^۱

بر اساس تحقیقی با موضوع «نقش موارد سکسی و مستهجن بر جرایم جنسی چیست؟» در سال ۱۹۹۷-۱۹۵۳ این نتیجه به دست آمد که تماشای این موارد ۲۸ باعث انحطاط اخلاق عمومی می‌گردد. این انحطاط شامل برهنگی و کنکاش از اعضای بدن دیگران توسط دوربین‌های مخفی و لمس بدنی در اماکن شلوغ می‌شود (همان‌جا). همچنین دریافته‌اند که افزایش خشونت و تجاوز در افرادی که از وسایل فحشا استفاده می‌کنند ۳۰ بیشتر شده نسبت انحطاط در روابط زناشویی و توانایی جنسی با همسرانشان به نسبت درصد کاهش یافته و نسبت قبول تجاوز ۳۱ درصد افزایش یافته است (همان‌جا).

درباره تأثیر تماشای فیلم مستهجن بر بی‌بندوباری، مطالعات دیگری نیز صورت گرفته است که به عنوان نمونه می‌توان موارد زیر را نام برد؛ پلیس میشیگان تحقیقی در مورد ۳۸۰۰۰ تجاوز در سال‌های ۱۹۵۶ تا ۱۹۷۹ انجام داد و مشخص شد از متجاوزان، قبل یا حین ارتکاب جرم به تماشای فیلم و موارد فحشا و سکس پرداخته‌اند. گروهی از افسران پلیس تحقیقی درباره تجاوز فردی و جنسی انجام دادند و به این نتیجه رسیدند که فیلم‌های مستهجن و دیگر موارد فحشا و سکس، نقش اساسی و محسوس در تحریک این افراد به جرایم جنسی داشته است (همان‌جا).

۱- قابل دسترسی در پایگاه اینترنتی:

<http://www.women.org.ir/pages/?cid=3020> (1386/10/31)

علاوه بر این موارد، سازمان اطلاعات آمریکا بیان کرده است که در ۸۰٪ از موارد تجاوز، عوامل سکس و فیلم‌های مستهجن را در منزل متجاوز یا محل جرم کشف کرده‌اند (معظمی، ۱۳۸۲، ص ۱۳۳).

جایگاه ماهواره در گسترش روابط جنسی نامشروع

یکی از وسایلی که می‌تواند نقش مؤثری در گسترش روابط جنسی نامشروع داشته باشد، ماهواره است. ماهواره با وجود آثار و نتایج مثبت و آموزنده، آثار مخربی نیز می‌تواند داشته باشد. کوین تافلر نویسنده و منتقد اجتماعی درباره آثار مخرب ماهواره می‌نویسد: «تکنولوژی ماهواره‌ای و دیگر رسانه‌های جدید، فرهنگ ملی را از هم می‌پاشاند...» (صابری، ۱۳۸۵، ص ۱۱۳؛ همو، ۱۳۸۴، ص ۶).

می‌توان ادعا کرد که برنامه‌های ماهواره‌ای در موارد بسیار، زمینه‌ساز مفاسد اخلاقی و اجتماعی بوده، بسیار مضر و خطرناک هستند. یک آسیب‌شناس اجتماعی درباره آثار ماهواره بر جوانان می‌گوید: «با وجود این‌که برنامه‌های ماهواره‌ای محتوای علمی و آموزنده نیز دارند، امروزه بیشتر جوانان، ماهواره را برای استفاده از برنامه‌های علمی آن انتخاب نمی‌کنند و بیشتر تمایل به دیدن برنامه‌هایی دارند که آن‌ها را در برنامه‌های داخل کشور نمی‌یابند و در واقع به خاطر برنامه‌های مبتذل و مستهجن از ماهواره استفاده می‌کنند که زمینه انحراف و سقوط اخلاقی در این برنامه‌ها زیاد است» (همان، ص ۱۱۵).

تصاویر مبتذل و مستهجن ماهواره در قالب‌های مختلف و با راهکارهای متفاوت به مخاطبان القا می‌شود. این ارائه می‌تواند در قالب برنامه ورزشی، نمایشی، فرهنگی، فیلم‌ها و ... باشد. به طور مثال در برنامه‌های ورزشی، بیش از ورزش تکیه بر جنبه‌های نمایشی است، در میان برنامه‌های ورزشی به ترویج الگوهای لباس، وسایل ورزشی و رقص و آواز می‌پردازند، زنان ورزشکار به طور برهنه در صحنه آشکار می‌شوند یا در فیلم‌ها، برهنگی زنان و شهوت‌گرایی مردان محور قرار داده شده، روابط زن و شوهر به مسأله لذت جنسی خلاصه می‌شود، به ترویج فحشا و منکرات و زشت‌ترین نوع آن در

قالب داستان‌های جذاب و با کمک توجیه‌هایی روان‌شناسانه پرداخته می‌شود (صابری، ۱۳۸۵، ص ۱۱۵؛ همو، ۱۳۸۴، ص ۸).

پس ماهواره می‌تواند عواقب و پیامدهای منفی متفاوتی داشته باشد که از آن جمله است: از بین رفتن قبح روابط غیراخلاقی در خانواده و سستی و از هم پاشیدن این نهاد تغییر و دگرگونی ارزش‌ها و هنجارهای جامعه، ترویج فرهنگ مد و تجمل‌گرایی در جامعه و همچنین عوارض روحی و روانی تماشای فیلم‌های مبتذل و مستهجن است.^۱ با توجه به آثاری که ماهواره بر رواج بی‌بندوباری در جامعه دارد، در ایران استفاده از تجهیزات ماهواره ممنوع شده است و به نظر می‌رسد قانون‌گذار با دیدن عواقب منفی آن و ترجیح و اهمیت آن‌ها بر تأثیرات و استفاده‌های مفید ماهواره، به نحو کلی این وسیله را ممنوع کرده است.

در ماده ۱ قانون ممنوعیت به کارگیری تجهیزات دریافت ماهواره مصوب ۱۳۷۳ آمده است: «به موجب این قانون، ورود، توزیع و استفاده از تجهیزات ماهواره جز در مواردی که قانون تعیین کرده، ممنوع است» (ماده ۱ قانون ممنوعیت به کارگیری تجهیزات دریافت ماهواره). به نظر می‌رسد قانون‌گذار برای عدم استفاده از ماهواره با رویکرد ممنوعیت مطلق استفاده از ماهواره، ساده‌ترین راه را که روش فیزیکی جمع‌آوری ماهواره است، برگزیده است و می‌توان گفت به جای حل مسأله، صورت مسأله را پاک نموده است؛ اما به نظر می‌رسد برای این امر راه‌حل‌های دیگری نیز وجود دارد؛ از جمله می‌توان پارازیت‌ها، سیگنال‌ها، فیلترگذاری و جرم‌انگاری را نام برد. ولی راه‌حل مناسب، فرهنگ‌سازی در خانواده‌ها و ایجاد بستر مناسب فکری برای استفاده صحیح از ماهواره است. همچنین دولت و به ویژه رسانه دولتی باید با برنامه‌ریزی‌های خود شرایطی را فراهم آورد که جوانان را از استفاده از ماهواره بی‌نیاز نماید (پژوهشگر گروه مطالعات حقوق صدا و سیما، ۱۳۸۰، ص ۱۷۹ و ۱۸۳).

۱- قابل دسترسی در پایگاه اینترنتی:

<http://www.shahremelli.ir/html/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=250>
(1386/6/26)

جایگاه اینترنت در گسترش روابط جنسی نامشروع

با ظهور اینترنت، برخی از جرایم علیه عفت عمومی از محیط فیزیکی به محیط مجازی راه یافت. اما بسیاری از آن‌ها به دلیل عدم جرم‌انگاری قانون‌گذار در محدوده جرایم رایانه‌ای جا نگرفتند. این موارد را می‌توان به عنوان انحرافات جرم‌انگاری نشده نام برد. یکی از این موارد اعتیاد جنسی اینترنتی است. مجرم در این گونه جرایم از رایانه به عنوان ابزار بهره گرفته و کار خود را تسهیل می‌نماید (قدسی و سلیمانی، ۱۳۸۹، ص ۱۲۳). اینترنت از جمله ابزارهایی است که در صورت استفاده نادرست می‌تواند در بزرگسالان و کودکان اعتیاد جنسی ایجاد نماید.

الف - تأثیر اینترنت بر اعتیاد جنسی

برای تبیین علل کشش و جذابیت دنیای اینترنت لازم است، ابتدا به عنوان مقدمه جایگاه اینترنت در میان رسانه‌ها شناسایی گردد.

«من مارشال مک لان» رسانه‌ها را بر اساس دخالت یا عدم دخالت مخاطب، به دو دسته سرد و گرم تقسیم می‌کند (اسفندیار، ۱۳۸۶، ص ۴۲).

رسانه‌های گرم، رسانه‌های پر از اطلاعات هستند که فرد هنگام استفاده از آن کاملاً منفعل است، مانند فیلم، رادیو و کتاب.

رسانه‌های سرد، رسانه‌هایی هستند که فرد در فرآیند انتقال تجربه درگیر می‌شود. یعنی فرد در زمان استفاده، نقش فعالانه‌ای ایفا می‌نماید. کامپیوتر و فعالیت‌های وابسته به آن همانند اینترنت در این دسته‌اند. روزنامه و تلویزیون نیز تا حدی گرایش به این دسته دارند (همان، ص ۴۲).

به طور مسلم کشش و جذابیت رسانه‌های سرد از جمله اینترنت به علت درگیر کردن مخاطبان بیشتر خواهد بود و به عقیده بسیاری از محققان، اینترنت نوعی اعتیاد ایجاد می‌نماید. یکی از این اعتیادها، اعتیاد جنسی اینترنتی است. سکس مجازی موضوع جدیدی است که افراد می‌توانند در فضای اینترنت یکدیگر را ببینند و بدون تماس جسمانی، رابطه عاشقانه و سکسی داشته باشند (شجاعی، ۱۳۸۷، ص ۹۵). دکتر «پت کارنس» معتقد

است، روابط عاشقانه، موادی شیمیایی از قبیل فتیل اتیل آمین را در عصب تولید می‌کند که موجب اعتیاد می‌شود (لاسر، ۱۳۸۶/۶/۴).

این اعتیاد، ارتباطی به سن، جنس، فرهنگ و نژاد ندارد. افراد خلاق با تصورات بسیار فعال، کسانی که از احساس خود ارزشمندی کمی برخوردارند، افرادی که سابقه اعتیاد در خانواده دارند، مبتلایان به افسردگی و اضطراب، اختلال و وسواس فکری - عملی، فرزندان خانواده‌های بیش از حد مذهبی و افرادی که سابقه سوءاستفاده جنسی در دوران کودکی دارند، بیش از دیگران در معرض ابتلا به اعتیاد جنسی اینترنتی هستند (ایزدیان اسفرجانی و مشتاق بیدختی، ۱۳۸۶، ص ۲۸).

گرفتاری‌های جنسی (اعتیاد جنسی) از طرق متعدد همچون سکس‌های ناشناس در هتل‌ها و پارک‌ها، خودنمایان و چشم‌چرانان در خیابان‌ها، مجلات و کتب هرزه‌بینی، نمایش خودنمایی در شبکه‌های ماهواره‌ای واقع می‌شود، اما اینترنت به عنوان نوعی رسانه ایده‌آل در گرفتاری جنسی است و علت این امر را علاوه بر رسانه سرد بودن، می‌توان در این عوامل یافت: ارزان بودن، قانونی بودن، ناشناس بودن و ناشناخت ماندن هویت فرد، حضور در خلوت زندگی فرد، عدم خطر مستقیم برای انتقال بیماری‌های جنسی به کاربر، به جا نماندن مدرک، و مخفی نگه داشتن فعالیت از همسر و افراد دیگر (کوپر، ۱۳۸۸، ص ۶۷؛ لاسر، ۱۳۸۶/۶/۴).

وجود ابزار اینترنت، موجب افزایش حجم سوءاستفاده‌ها شده و تعداد دریافت‌کنندگان تصاویر و حجم تصاویر به صورت غیرقابل تصویری افزایش یافته است (بای، ۱۳۸۸، ص ۳۵۸).

نکته مهم این است که اعتیاد به سکس اینترنتی به اندازه روابط جنسی واقعی و حتی در مواقعی بیشتر از آن، خطرناک است. معنای این سخن، نحوه فعالیت جنسی معتادان به سکس اینترنتی و نتایج مجرمانه این عمل است.

فعالیت‌های جنسی معتادان به سکس اینترنتی اغلب دیدن یا دانلود کردن هرزه‌بینی همراه با استمنا، گاهی خواندن و نوشتن داستان‌ها و نامه‌های جنسی، ایمیل زدن برای برپایی ملاقات‌های خصوصی با یک فرد، ارائه تبلیغات برای ملاقات شرکای جنسی، وارد شدن در اتاق گفتگوی جنسی، درگیری در روابط جنسی آنلاین متقابل همان فرد با جنس

مخالف است. فعالیت‌هایی چون سکس تلفنی با فرد ملاقات شده آنلاین و روابط جنسی آنلاین اغلب منجر به روابط جنسی واقعی می‌گردد. علاوه بر این، معتادان در فعالیت‌های آنلاین، به کارهای غیرقانونی دیگر چون دیگرآزاری، خودآزاری، جماع با حیوانات، دیدن هرزه‌بینی کودکان، تصاویر هرزه‌بینی نوجوانان، سکس با افراد کم سن و سال نیز اقدام می‌کنند. این پدیده به سرعت واقع می‌گردد؛ زیرا سرعت اعتیاد در اینترنت بسیار بالاست و به سرعت، جستجوی متوالی تصاویر تبدیل به گفتگوی متوالی افراد می‌گردد (کوپر، ۱۳۸۸، ص ۵۰-۵۱ و ۵۳).

علاوه بر آن سکس اینترنتی می‌تواند تأثیر زیادی بر دوام زناشویی داشته باشد؛ زیرا اعتیاد جنسی ممکن است باعث افزایش ساعات درگیری فرد با اینترنت، افزایش تعداد شرکای جنسی معتاد و همچنین مشکلات خانوادگی و ارتباطی فرد گردد. انزوای فرد معتاد، ضعف عملکرد او، از دست دادن شغل و پایگاه اجتماعی و مشکلات مالی از نتایج بعدی اعتیاد جنسی اینترنت هستند (همان، ص ۵۱؛ اسفندیار، ۱۳۸۶، ص ۴۸؛ ایزدیان اسفرجانی و مشتاق بیدختی، ۱۳۸۶، ص ۳۹).

روابط مزبور علاوه بر تأثیر روی فرد، بر خانواده وی (همسر و فرزندان) نیز مؤثر می‌افتد و موجب بی‌اعتمادی، ترس و عدم صمیمیت، حس بی‌کفایتی، افسردگی و حتی خودکشی یا ضرب و جرح طرفینی شریک جنسی واقعی فرد معتاد می‌گردد (کوپر، ۱۳۸۸، ص ۵۱).

این نتایج بدین دلیل است که استفاده از سکس اینترنتی توسط فرد معتاد باعث کاهش تمایل به رابطه جنسی با همسران می‌گردد و در زمانی که رابطه جنسی بین آن‌ها برقرار می‌گردد، معتادان جنسی اینترنتی بیشتر خواستار بازآفرینی تصاویر اینترنتی هستند و در طی رابطه با همسر در تخیل آن‌ها روابط سکس اینترنتی وجود دارد و کم کم غیرصمیمی بودن، گسستگی هیجانی و علاقه‌مندی معتاد به لذت بردن تنها آشکار می‌گردد (همان، ص ۵۳).

علاوه بر تأثیر سکس اینترنتی بر روی شریک جنسی واقعی، این عمل بر روی کودکان نیز مؤثر است؛ زیرا کودکان از توجه والدین محروم می‌شوند، مأمّن خود را از دست می‌دهند، نظاره‌گر مشاجرات والدین می‌شوند و ترجیح می‌دهند بیشتر بیرون خانه باشند.

در مواقعی نیز کودکان استمنا و هرزه‌بینی والدین را می‌بینند و دیدن تصاویر هرزه بر جای مانده بر روی صفحه کامپیوتر، استراق سمع سکس تلفنی والدین در حالی که در اتاق در حال گفتگو هستند و.... آثار زیان‌بار فراوانی بر روی آن‌ها خواهد گذاشت (کوپر، ۱۳۸۱، ص ۶۵).

ب - تأثیر اینترنت بر اعتیاد جنسی کودکان و نوجوانان

اکثر افراد جامعه از این‌که فرزندان‌شان با غریبه‌ها هم صحبت شوند یا دوستان ناآشنا با اختلاف سنی زیاد داشته باشند، نگران هستند و گاه توصیه‌هایی نیز در این زمینه به آن‌ها می‌نمایند. امروزه با وجود اینترنت باید این نگرانی‌ها افزایش یابد؛ اما به عکس، در زمان استفاده کودکان از اینترنت، والدین با این تصور که فرزندان‌شان در منزل و در کنار آن‌ها هستند، احساس آرامش خاطر می‌نمایند، غافل از آن‌که در دنیای اینترنت، کودکان‌شان با چه افرادی ارتباط برقرار می‌کنند. عامل این مشکل علاوه بر جهانی شدن و وجود فن‌آوری‌های نوین ارتباطی، عدم شناخت کافی والدین از محیط مجازی و کارکرد آن است (اسدی، ۱۳۸۱، ص ۳۵). بزهکاران اینترنتی از موقعیت و سادگی کودکان استفاده و سعی می‌کنند آن‌ها را از طریق اتاق‌های گفتگو، پست الکترونیک یا طرق دیگر به انحراف بکشانند (خراسانی، ۱۳۸۱، ص ۹). کودک و نوجوان، بار اول برای جستجوی امری خاص وارد وب سایت می‌گردد، اما با اشتباه نوشتن یک حرف یا به طور اتفاقی با تصاویر سکس برخورد می‌نماید. گاه نیز مفسدان اینترنتی مبادرت به ارسال تصاویر سکسی به بچه‌ها یعنی همان قربانیان احتمالی خود می‌کنند (لاسر، ۱۳۸۶/۶/۴). نوجوانان و جوانان بزرگترین طیف مخاطبان و فعالان اینترنت هستند. عدم محدودیت سنی در اینترنت به آن‌ها اجازه می‌دهد وارد هر سایتی شده، به کسب اطلاعات یا ارسال اطلاعات اقدام کنند و با توجه به این‌که در اینترنت شخصیت و سن و جنس افراد می‌تواند ناشناخته بماند، افراد مختلف قادرند به ایفای نقش بپردازند. این ویژگی‌ها در موارد بسیاری موجب سوءاستفاده می‌گردد و در موارد فراوان کودکان و نوجوانان با خطر سوء استفاده جنسی مواجه می‌شوند (اسفندیار، ۱۳۸۶، ص ۴۳ و ۴۶).

کودکان و نوجوانان بعد از ورود به اتاق گفتگو یا وب سایت‌های هرزه‌بینی^۱ به دلیل عدم درک درست از ارتباطات جنسی و نشناختن ارتباط جنسی سالم و طبیعی، با دیدن صحنه‌های جنسی هیجان‌زده می‌شوند و احتمالاً آن‌ها را به عنوان الگوی رابطه عاشقانه تلقی می‌کنند (آرمان روابط عمومی، ۱۳۸۶/۸/۲۳).

بی‌گمان، ورود کودکان و نوجوانان در این وب‌سایت‌ها تأثیرات فراوانی بر آن‌ها خواهد داشت که در ساده‌ترین حالات، اعتیاد به روابط جنسی اینترنتی مانند بزرگسالان است و در مواردی حتی می‌تواند رفتارهای جنسی جبری نظیر استمنا را به دنبال داشته باشد که این عمل در نتیجه موجب افزایش ذاتی میل جنسی در فرد می‌شود. از سوی دیگر، دیدن این صحنه‌ها، تمایل جنسی آنان را به رابطه جنسی با اشخاص افزایش می‌دهد و در نتیجه در زندگی واقعی، تجارب جنسی زود هنگامی را به همراه دارد. همچنین این افراد خواستار جستجوی سطوح بالاتری از هیجان شده، با فعالیت‌های خاص ارضا می‌شوند. در مواردی هم به فروش تصاویر هرزه‌بینی اقدام می‌کنند (کوپر، ۱۳۸۸، ص ۱۰۸ و ۱۱۳).

پیشنهادها

برای پیش‌گیری و درمان اعتیاد جنسی راهکارهای مختلفی وجود دارد. در این بخش برخی از این پیشنهادها بیان می‌شود.

الف - پیشنهادها برای پیش‌گیری از اعتیاد جنسی

برای پیش‌گیری از اعتیاد جنسی، پیشنهادهای زیر، برای دو قشر بزرگسال و کودک، مفید به نظر می‌رسد:

- **پیشنهادها برای پیش‌گیری از اعتیاد جنسی بزرگسالان:** درباره پیش‌گیری از اعتیاد جنسی بزرگسالان پیشنهادهای زیادی وجود دارد که یکی از پیشنهادها نصب

۱- وب سایت‌های هرزه‌بینی، وب سایت‌هایی هستند که تمام تصاویر و اعمال قابل تصور و ویدئوهای مطابق با تمایلات جنسی خاص یک فرد در قالب تصاویر روشن و واضح در آن‌ها یافت می‌شود (کوپر، ۱۳۸۸، ص ۱۰۹).

فیلتر است (سفنیدیار، ۱۳۸۶، ص ۴۹؛ مولایی، ۱۳۸۹، ص ۳۵). اما برای بزرگسالان نمی‌تواند مفید باشد، زیرا فرد می‌تواند از راه‌های دیگری چون استفاده از فیلترشکن، رجوع به کامپیوترهای دیگر، ورود به سایت‌های بدون فیلتر و ورود غیرمستقیم به سایت‌های مزبور استفاده نماید. از سوی دیگر فیلتر تنها می‌تواند موارد خاص را محدود کند، اما در بسیاری از موارد فرد می‌تواند با تایپ سایر عناوین و اسامی مرتبط، به سایت‌های حاوی مطالب مستهجن دست پیدا کند.

یکی از بهترین پیشنهادها، کار فرهنگی برای استفاده از اینترنت است. ایجاد سایت‌های جذاب و دیدنی، آگاهی دادن به خانواده‌ها، تشکیل کارگاه‌های آموزشی، معرفی و شناساندن سایت‌های مفید و ارزشمند به کاربران و از همه مهم‌تر نقش صدا و سیما و مطبوعات و محققان در بیان آثار مثبت و منفی اینترنت و مسائل جانبی آن، از دیگر راه‌های مقابله با اعتیاد جنسی اینترنتی است (همانجا).

همچنین باید تلاش شود در محیط داخلی، دولت قوانین مستحکمی در خصوص برنامه‌های اینترنتی داشته باشد و رسانه‌ها با تهیه برنامه‌های مناسب مردم را بیشتر پای‌بند فرهنگ و عقاید ساخته، آن‌ها را از روی آوردن به برنامه‌های اینترنتی نامناسب باز دارد. این امر نیازمند برنامه‌ریزی هدفمند در رسانه‌هاست. تا هم صدا و سیما و هم وبسایت‌ها علاوه بر جذابیت و تنوع برنامه‌ها، بتوانند برنامه‌های متناسب با فرهنگ ایرانی و اعتقاد اسلامی را ارائه نمایند. به نظر می‌رسد با استفاده از راهکارهای اسلام برای تداوم و استحکام خانواده‌ها می‌توان تا حد زیادی از این معضل و معضلاتی شبیه بدان جلوگیری کرد، از جمله این راهکارها عبارت است از:

رعایت حق جنسی زوجین در خانواده که می‌تواند به عنوان مانعی برای جرایم جنسی باشد. ناهماهنگی روابط جنسی و عدم رعایت نیاز جنسی یکدیگر سهم عظیمی در مسأله خیانت زوجین به یکدیگر دارد. خودخواهی، شهوت پرستی، سستی اراده و بی‌توجهی به نیاز همسران، راه را برای انحراف، جدایی و خیانت می‌گشاید (رشادتی، ۱۳۸۷، ص ۲۸۷؛ کزنی، ۱۳۷۳، ج ۲، ص ۹۰۹). تأکید قرآن بر حفظ فروج و نگاه‌های حرام بدین دلیل است که اگر زوجین به حقوق جنسی خود آشنا باشند و از نگاه‌های حرام بپرهیزند، فساد و تباهی در

خانواده و جامعه ایجاد نمی‌گردد (رشادتی، ۱۳۸۷، ص ۲۸۸).

راهکار دیگری که می‌تواند مانع جرایم جنسی شود، تأمین معیشت زن توسط مرد است. بر اساس آیات قرآن کریم، مرد سرپرست و خدمتگزار زنان است و وظیفه قیمومیت او را بر عهده دارد (نساء، ۴). هزینه‌های زندگی زن را می‌پردازد و در مقابل، از زن بهره‌مند می‌شود (همان، ۳۴). بر زن لازم است از همسر اطاعت و تمکین کند و در غیاب وی، بیگانه‌ای را در ستر او راه ندهد، خیانت نرزد و حقوق شوهر غایب خود را رعایت نماید (رشادتی، ۱۳۸۷، ص ۲۹۰-۲۹۲؛ طباطبایی، ۱۳۷۴، ج ۴، ص ۵۴۵).

این اطاعت زن از شوهر و عدم خیانت به او نه تنها مانع جرایم جنسی زن است، بلکه به نوعی مانع خیانت شوهر به او نیز می‌گردد.

قرآن کریم و دین اسلام همواره با تأکید بر صلح، سازش، محبت، مودت و رحمت، خوشرویی، نیکی در بین اعضای خانواده در پی آن است که نهاد خانواده را مستحکم نگه دارد و مشکلاتی را که در خانواده و یا حتی در خارج برای افراد ایجاد می‌شود، همه در داخل خانواده حل نماید. پس اگر طرفین مشکل جنسی نیز داشته باشند، بهترین کس برای درمان آن، همسر است که از راه محبت و مودت و کمک جسمی و جنسی می‌تواند مشکل همسر خود را حل کند و مانع ورود کسی دیگر به حریم خانواده گردد (روم، ۲۱).

در دین اسلام، علاوه بر موارد مذکور، همواره بر غریزه جنسی به عنوان یکی از غرایز نیرومند تأکید شده است و بر خلاف ادیان دیگر که این غریزه را منفور می‌دانند و ترک ازدواج و عمل زناشویی را یکی از فضایل انسانی و موجب تزکیه می‌دانند، همواره بر ازدواج تأکید می‌گردد (نور، ۳۲). البته باید به این نکته اشاره شود که تأکید اسلام بر ازدواج در مقابله با آزادی کامل غرایز جنسی نیز هست؛ زیرا پذیرش آزادی کامل جنسی به طور حتم موجب انحطاط می‌گردد.

ازدواج کردن در مواقع بسیاری می‌تواند مانع جرایم جنسی افراد شود؛ زیرا بسیاری از افراد که غریزه جنسی در آن‌ها تحریک شده و ازدواج نکرده‌اند، بعد از دیدن تصاویر مستهجن در اینترنت در پی ارضای غرایز جنسی خود به جرایم جنسی اینترنتی و حتی واقعی روی می‌آورند (رشادتی، ۱۳۸۷، ص ۲۹۳).

اسلام در کنار تأکید بر ازدواج، بر عفت جنسی و مبارزه با فساد جنسی نیز تأکید دارد (مریم، ۱۳۱۶: تحریم، ۱۲؛ انبیاء، ۹۱؛ نور، ۲۳-۲۲). با بی‌بندوباری و هر گونه شهوت‌رانی غیرمشروع جداً مخالفت کرده، آن را گناه شمرده است؛ زیرا وجود عفت در زنان و مردان و مقابله تک تک افراد با فساد جنسی می‌تواند زمینه مناسب فرهنگی را برای مقابله با فساد جنسی ایجاد کند.

- پیشنهادها برای پیشگیری از اعتیاد جنسی کودکان و نوجوانان: برای جلوگیری از اعتیاد جنسی کودکان و نوجوانان نیز راه‌حل‌های مختلفی ارائه شده است. یکی از پیشنهادها نصب فیلترهای اینترنتی است تا به وسیله آن از ورود کودکان در سایت‌های غیراخلاقی، به نحو عملی جلوگیری به عمل آید (آرمان روابط عمومی، ۱۳۸۶/۸/۲۳؛ اسفندیار، ۱۳۸۶، ص ۴۹). اما برای استفاده از این راه‌حل انتقاداتی وارد است. پیشنهاد دیگری که به والدین می‌شود، قرار دادن کامپیوترها در قسمت‌هایی از منزل مانند آشپزخانه و اتاق نشیمن است تا بتوان به طور غیرمحموس بر کار کودکان نظارت داشت (آرمان روابط عمومی، ۱۳۸۶/۸/۲۳؛ محمدی، ۱۳۸۶/۴/۱۱؛ کوپر، ۱۳۸۸، ص ۱۱۸). این پیشنهاد اگر به طور مستمر باشد، مفید است. پیشنهاد دیگر این است که والدین باید راجع به مسائل جنسی به طور صریح و بی‌پرده با فرزندانشان صحبت کنند و مفهوم مسائل جنسی و ارتباط آن با روابط عاشقانه را نیز بیشتر تصریح نمایند. سوسین از معتقدان به این امر می‌گوید: «والدین واقعاً می‌توانند نکاتی را درمورد عشق سالم به فرزندان خود گوشزد کنند. این کار در عین بازدارندگی، آن‌ها را از خطر مصون می‌دارد» (آرمان روابط عمومی، ۱۳۸۶/۸/۲۳). صحبت درباره مسائل جنسی با نوجوانان در سنین خاصی مفید است، اما در سنین کم، این امر نه تنها نمی‌تواند مفید باشد، بلکه باعث بلوغ زودرس کودکان شده، آن‌ها را به مسائل جنسی بیشتر کنج‌کاو می‌نماید. پیشنهاد دیگر این است که خود والدین از اینترنت به نحو صحیح و مسؤولانه استفاده کنند (اسفندیار، ۱۳۸۶، ص ۴۸). اگر والدین وقت و انرژی خود را برای جستجوی اموری مثل مستهجن‌نگاری و هرزه‌بینی در اینترنت بگذارند، نمی‌توان از کودکان انتظار داشت که به نحو مطلوب از اینترنت بهره ببرند و وارد سایت‌های مستهجن نشوند.

به والدین توصیه می‌شود که به کودکان خود درباره اینترنت آموزش دهند؛ والدین باید کودکان را تشویق کنند که تجارب اینترنتی خود را با والدین در میان بگذارند و حتی در مواقعی با یکدیگر به جستجو در اینترنت بپردازند. همچنین لازم است والدین به کودکان خود آموزش دهند که در زمان جستجو در سایت‌ها، اطلاعات شخصی خود را در اختیار دیگران قرار ندهند و از خطرات احتمالی این امر برای آن‌ها سخن گویند و این نکته را بیاموزند که دنیای مجازی خطراتی به مراتب بیشتر از دنیای واقعی دارد.

همچنین والدین باید به آن‌ها بیاموزند که نباید با دوستان اینترنتی خود ملاقات‌های شخصی داشته باشند؛ زیرا دوستان اینترنتی ممکن است شخصیت، سن و جنس واقعی خود را افشا نکنند و همانی که می‌گویند نباشند. آن‌ها باید متوجه این امر باشند که تمام مطالبی که در اینترنت به آن بر می‌خورند، واقعی نیست (محمدی، ۱۳۸۶/۴/۱۱).

این آموزش‌ها می‌تواند هنگامی باشد که کودکان یا نوجوانان در حال جستجو در اینترنت هستند؛ به این نحو که والدین در این حین، موضوعات و سایت‌های اینترنتی مناسب سن نوجوانان را به آن‌ها پیشنهاد کنند و درباره غیرقانونی بودن ورود به سایت‌های خاص و تأثیرات روانی و جسمی آن‌ها برایشان صحبت کنند (کوپر، ۱۳۸۸، ص ۱۱۸).

علاوه بر والدین، نهادهای آموزشی، دولت، مدرسه و به ویژه رسانه‌های جمعی مانند صدا و سیما موظفند به کودکان درباره اینترنت و خطرات آن آموزش دهند. آن‌ها باید به کودکان بیاموزند که اطلاعات شخصی و عکس‌های خود را در اینترنت و در اختیار دیگران نگذارند و در خصوص موضوعات و مطالب و عکس‌هایی که در اینترنت می‌بینند با والدین خود صحبت کنند و ابهام‌های ذهنی خود را برطرف سازند. همچنین دولت‌ها باید تبلیغات اینترنتی و وب سایت‌هایی برای آموزش نوجوانان در مورد خطرات بالقوه و اعتیاد جنسی داشته باشند (همانجا).

پلیس نیز می‌تواند در آموزش کودکان و نوجوانان در این زمینه نقش مؤثری ایفا کند. در آمریکا پلیس برای حفاظت کودکان در برابر مطالب غیراخلاقی یا بهره‌کشی و سوءاستفاده جنسی ناشی از باورهای غلط و تبلیغات، تعهد پیشگیرانه‌ای دارد و برنامه‌هایی را برای محدود کردن ارائه تصاویر و پیغام‌های مضر برای دانش‌آموزان در

اینترنت پیاده می‌کند. به عنوان مثال، پلیس یک سلسله برنامه‌های آموزشی برای هشیاری دانش آموزان، کادر مدرسه و والدین تدارک می‌بیند (شاو، ۱۳۸۱، ص ۲۲-۲۳).

ب - پیشنهادها برای درمان اعتیاد جنسی اینترنتی

در خصوص جلوگیری از اعتیاد جنسی پیشنهادهایی ارائه شد؛ اما سؤال این است که اگر فردی به اعتیاد جنسی اینترنتی مبتلا شد، چه باید کرد؟ راه‌حل‌ها و پیشنهادهایی در این خصوص از سوی افراد مختلف ارائه شده است که با توجه به شرایط زمان و مکان و ویژگی‌های شخصیتی، خانوادگی، عقیدتی و ... در هر کشور ممکن است یک یا چند راه‌حل مفید و حتی ممکن است راه‌حل‌های ذکر شده برای یک فرد اصلاً مفید نباشد و راه‌حل‌های دیگری مورد استفاده قرار گیرد. در این بخش سعی بر آن است راه‌حل‌های عمومی که درباره بیشتر افراد امکان اجرا دارد و می‌تواند مفید باشد، ارائه گردد:

تفکر انکار اعتیاد شخص مبتلا باید شکسته شود و به او در پذیرش این امر که اعتیاد به سکس اینترنتی می‌تواند بیش از روابط جنسی واقعی نامشروع، به روابط صدمه بزند کمک شود (کوپر، ۱۳۸۱، ص ۷۶).

به او درباره تأثیر این رفتارها روی شریک جنسی و خانواده آگاهی داده شود (همان‌جا).

به معتاد جنسی برای حل مشکلات جنسی با استفاده از شیوه‌های دیگر، آموزش‌های لازم ارائه گردد (همان‌جا).

کامپیوتر به یک مکان باز در منزل انتقال یابد و استفاده از اینترنت تا حد ممکن کاهش یابد و در صورت نیاز به استفاده آنلاین تنها در زمان حضور افراد دیگر خانواده صورت پذیرد (همان‌جا).

ابزارهای محافظت‌کننده و نمایشگرها به ویژه برای ترک اعتیاد کودکان و نوجوانان به رایانه، اضافه گردد (البته این عامل کم اثر به نظر می‌رسد) (همان‌جا).

به شریک جنسی واقعی فرد برای کمک به فرد معتاد جنسی آموزش داده شود تا

بتواند به معتاد جنسی برای حل معضل کمک نماید.

علل روانی و شخصیتی فرد معتاد و دلایل روی آوردن او به اعتیاد جنسی اینترنتی شناسایی گردد و سعی در درمان آن‌ها شود.

تدوین قانون مناسب در خصوص جرایم سایبری و جرم‌شناسی در تعیین مجازات برای مرتکبان جرایم سایبر که یکی از مصادیق آن، سوءاستفاده جنسی در اینترنت است پیشنهاد دیگر برای درمان و جلوگیری از پیشرفت اعتیاد این افراد است.

استفاده از رسانه‌های داخلی و برنامه‌های مناسب در آن به عنوان جایگزین استفاده از اینترنت نیز می‌تواند راه‌حل مناسبی باشد. این برنامه‌ها باید متناسب با فرهنگ و نیازهای جامعه باشد و با جذابیت‌های خاص و برنامه‌های متنوع، توانایی جذب همه اقشار و سلیقه‌ها را تا حد ممکن داشته باشد و بتواند با ارائه برنامه‌های مناسب به ویژه برنامه‌های آموزشی و تبلیغی، ارائه الگوهای مناسب فرهنگی و مذهبی، افراد را از روی آوردن به برنامه‌های نامناسب اینترنتی و ادامه اعتیاد آن‌ها باز دارد.

یافته‌های پژوهش

در دنیای امروز، سیاست جنایی کشورها، بیشتر به دنبال جرم‌زدایی و از بین بردن زمینه‌های جرم در جامعه قبل از ارتکاب آن است. از این رو، به زمینه‌های جرم‌ساز در اجتماع و همچنین انحرافات که هنوز جرم‌انگاری نشده‌اند، توجه بیشتری می‌شود. این امر در حوزه حقوق خانواده با حساسیت بیشتری نمود پیدا می‌کند. پژوهش حاضر مسأله بی‌بندوباری را به عنوان انحراف اجتماعی با دو مصداق فرار از خانه و روابط نامشروع جنسی که در خانواده و حقوق اعضای آن تأثیر بسیار دارد، مورد بررسی قرار داد و تأثیر رسانه به ویژه اینترنت را بر ترویج بی‌بندوباری به بحث گذاشت. نکته مهم آن که نقش رسانه در ایجاد انحرافات به مراتب بیشتر از جرم‌زایی است.

با بررسی تأثیر رسانه بر گسترش بی‌بندوباری در جامعه، نتایج زیر به دست آمد:

با گسترش رسانه‌های جمعی که محدود در مرزها نیستند و دولت‌ها تسلطی بر آن‌ها ندارند، مصادیقی از بی‌بندوباری چون فرار از خانه و روابط جنسی نامشروع افزایش

یافته است و این بحران در کشور ما نیز وجود دارد.

در انحراف فرار از خانه عوامل مختلفی مؤثرند. در میان این عوامل، علاوه بر تأثیر خانواده، مدرسه و عوامل اجتماعی و فرهنگی، باید به نقش رسانه نیز توجه شود؛ زیرا رسانه، با فرهنگ‌سازی و ایجاد ارزش‌ها و هنجارها می‌تواند نقش مؤثری در هدایت و تربیت افراد - به ویژه کودکان و نوجوانان - ایفا کند؛ اما اگر برنامه‌های آن بدون کارشناسی و هدف‌گذاری درست باشد، موجب انحراف و فساد می‌گردد. برای پیش‌گیری از این انحراف اجتماعی، دولت باید با برنامه‌ریزی صحیح، از راهکارهای فرهنگی استفاده نماید. بهترین راه‌حل، استفاده از خود رسانه است. رسانه با آموزش والدین و فرزندان، افزایش سطح اطلاعات آن‌ها، تقویت پایه‌های مذهبی و فرهنگ ملی و درونی کردن ارزش‌ها، می‌تواند نقش مؤثری در این زمینه داشته باشد.

یکی دیگر از جرایمی که رسانه می‌تواند تأثیر فراوان در ایجاد و افزایش آن داشته باشد، روابط جنسی نامشروع و اعتیاد جنسی است که در این رابطه رسانه‌های جهان شمول مانند ماهواره و اینترنت، نقش بسزایی دارند. اینترنت با داشتن ویژگی‌هایی چون ارزان بودن، قانونی بودن و ناشناخته ماندن هویت افراد، موجب گرفتاری و اعتیاد جنسی می‌شود. اینترنت با ارائه تصاویر هرزه و مستهجن‌نگاری، علاوه بر تأثیر بر بزرگسالان، موجب اعتیاد جنسی کودکان و نوجوانان نیز می‌شود. اعتیاد جنسی اینترنتی، علاوه بر تأثیرات جسمی و روانی در فرد معتاد و انجام اعمال مجرمانه از سوی وی، بر روی خانواده و جامعه نیز مؤثر خواهد بود.

برای پیش‌گیری و درمان اعتیاد جنسی، فرهنگ‌سازی و آموزش می‌تواند بهترین راه‌حل باشد که این عمل از طریق خود رسانه‌ها باید انجام پذیرد. علاوه بر آموزش، رسانه‌ها می‌توانند با ارائه الگوهای مناسب فرهنگی و مذهبی و جایگزینی برنامه‌های مناسب و متنوع، مانعی برای روی آوردن کودکان و بزرگسالان به برنامه‌های مخرب اینترنت و ماهواره گردند. خانواده‌ها نیز می‌توانند در پیش‌گیری و درمان نقش مؤثری داشته باشند. استفاده صحیح و مسئولانه والدین از ماهواره و اینترنت، محکم کردن بنیان خانواده و تأمین نیازهای همسر در خانواده از جمله اموری هستند که خانواده می‌تواند با

استفاده از آن به فرد معتاد و جامعه کمک نماید.

در پایان باید گفت انحرافات جرم‌انگاری نشده که از طرق مختلف، مثل رسانه، در جامعه گسترش می‌یابد و بر زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی مردم اثر می‌گذارد، برای مقابله با آن باید از راهکار اجتماعی، فرهنگی، روان شناختی بهره برد. در سیاست جنایی امروز نمی‌توان مانند گذشته با جرم‌انگاری و مجازات مجرمان به مقابله با این معضلات پرداخت. روش بهتر مقابله با جرایم، پیشگیری از زمینه‌های ایجاد جرم و انحرافات است که جرم‌انگاری نشده است و در عین حال می‌تواند زمینه ایجاد جرم‌های بالاتر را افزایش دهد. از این طریق می‌توان آمار انحرافات و جرایمی را که در حوزه‌های مختلف انجام می‌شود، کاهش داد.

منابع و مأخذ

- ✓ قرآن کریم
- ✓ اسدی، لیلا سادات، «حریم خصوصی کودک و حق والدین بر تربیت»، دو فصلنامه فقه و حقوق خانواده (ندای صادق)، دانشگاه امام صادق 7 پردیس خواهران، شماره 50، بهار و تابستان 1388
- ✓ اسفندیار، سرور، «خانواده در کوچه پس کوچه های اینترنت»، پیام زن، شماره 187، مهر 1386
- ✓ الیاسی، محمدحسین، منیژه پورنوروز و غلامرضا محمدی مهر، «بررسی نمایش خانواده در سریال های ایرانی»، فصلنامه پژوهش و سنجش، شماره 51، پاییز 1386
- ✓ ایزدیان اسفرجانی، ساره و نهاله مشتاق بیدختی، «اینترنت، اعتیاد و روابط جنسی»، بازتاب دانش، شماره 3، 1386
- ✓ بای، حسین علی و بابک پورقهرمان، بررسی فقهی حقوقی جرایم رایانه‌ای، قم، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، چاپ اول، 1388
- ✓ برزگر، صادق، فرار دختران، قم، نشر جمال، چاپ اول، 1382
- ✓ پژوهشگر گروه مطالعات حقوق صدا و سیما، «چالش‌های حقوقی بخش مستقیم برنامه‌های ماهواره‌ای در نظام ملی و بین‌المللی»، سروش، 1380
- ✓ خراسانی، علیرضا، «براززی بین‌المللی برای جرم»، روزنامه جام جم، ویژه‌نامه تپش، 9 بهمن 1381
- ✓ رشادتی، جعفر، پیشگیری از جرم در قرآن کریم، تهران، دفتر تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری ناجا، چاپ اول، 1387
- ✓ زمردیان، امیرحسین، «هر انحرافی جرم نیست»، روزنامه شرق، شماره 1385/4/6، 794

- ✓ شاو، مارگارت، پلیس، مدارس و پیشگیری از جرایم، ترجمه محسن دارابی، قم، اشک یاس، چاپ اول، ۱۳۸۸
- ✓ شجاعی، محمدصادق، «روان‌شناسی و آسیب‌شناسی اینترنت»، فصلنامه روان‌شناسی در تعامل با دین، سال اول، شماره اول، بهار ۱۳۸۷
- ✓ صابری، الهام «نقش رسانه‌های جمعی در به انحراف کشاندن جوانان(ماهواره)»، گنجینه، شماره ۵۴، مهر ۱۳۸۴
- ✓ _____ «دجال مدرن: نقش رسانه‌های جمعی در به انحراف کشاندن جوانان»، شمیم یاس، شماره ۴۰، تیر ۱۳۸۵
- ✓ طباطبایی، سید محمد حسین، تفسیر المیزان، ترجمه سید محمدباقر موسوی همدانی، قم، دفتر انتشارات اسلامی، چاپ اول، ۱۳۷۴
- ✓ قدسی، زهرا و مجتهد سلیمانی، ابوالحسن، «جرایم رایانه‌ای علیه اخلاق و عفت در حریم خانواده به ویژه قوادی و هرزه‌نگاری»، دو فصلنامه فقه و حقوق خانواده (ندای صادق) دانشگاه امام صادق 7 پردیس خاوران، سال پانزدهم، شماره ۵۳، پاییز و زمستان ۱۳۸۹
- ✓ کوپر، ال، اینترنت و کمین اخلاقی، نیمه پنهان قدرت، ترجمه حمید مرتضوی و بتول جباریان، تهران، دانژه، چاپ اول، ۱۳۸۸
- ✓ کی‌نیا، مهدی، مبانی جرم‌شناسی، تهران، دانشگاه تهران، چاپ اول، ۱۳۷۳
- ✓ لاسر، مارک، «هرزه‌نگاری در اینترنت»، آرمان روابط عمومی، ۱۳۸۶/۶/۴
- ✓ محمدی، صابر، «آسیب‌شناسی استفاده کودکان از اینترنت، خطر در دنیای مجازی»، جام جم، ۱۳۸۶/۴/۱۱
- ✓ محمدی، فرشته، «دختران فراری»، حمایت، ۱۳۸۶/۶/۳۱

- ✓ مرکز امور زنان و خانواده ریاست جمهوری، «گزارشی از سایت‌های فساد و فحشا در امریکا و تأثیر آن‌ها بر فرد و اجتماع»، نوشته شده در ۱۳۸۶/۱۰/۲۱، قابل دسترسی در پایگاه اینترنتی:
<http://www.women.org.ir/pages/?cid=3020>
- ✓ معظمی، شهلا، *فرار دختران چرا؟*، تهران، گرایش، چاپ اول، ۱۳۸۲
- ✓ مولایی، محمد مهدی، «چگونه اینترنت دنیای هرزه نگاری را متحول کرد؟»، سپیده دانائی، سال چهارم، شماره سی و ششم، تیر ۱۳۸۹
- ✓ یعقوبی دوست، محمود، «علل و پیامدهای خانه‌گریزی دختران»، فرهنگ آموزش، شماره ۵، زمستان ۱۳۸۵
- ✓ «مستهجن‌نگاری در اینترنت و تأثیر آن بر نوجوانان»، آرمان روابط عمومی، ۱۳۸۶/۸/۲۳
- ✓ «توصیه‌های نیروی انتظامی به خانواده‌ها (ماهواره و اینترنت)»، نوشته شده در ۸۶/۶/۲۶، قابل دسترسی در پایگاه اینترنتی:
<http://www.shahremelli.ir/html/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=250>